

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lasten ja nuorten osallisuus kansallisessa demokratiaohjelmassa

Lasten ja nuorten ääni Euroopassa -hanke
Kick off -tilaisuus 17.9.2021
Liisa Männistö, oikeusministeriö

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

Kansallinen demokratiaohjelma 2025

- Kansallinen demokratiaohjelma 2025 kattaa pääministeri Marinin hallitusohjelman lukuisat kansalaisyhteiskuntaa ja osallisuutta edistävät toimet.
- Demokratiaohjelmaa koordinoi oikeusministeriö ja työhön osallistuvat kaikki ministeriöt. Ohjelma toimii sateenvarjona ministeriöiden demokratiaa edistäville hankkeille.
- Demokratiaohjelman avulla toimeenpannaan hallitusohjelmassa linjatut demokratiaan liittyvät toimenpiteet sekä toteutetaan hallituskauden aikana esiin tulleita tarpeita demokratian edistämiseksi.

Kansallinen demokratiaohjelma 2025: ylätavoitteet

- 1 Osallistumisoikeudet ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti.
- 2 Tuodaan demokratia ja osallisuus toimintatapana julkishallinnon toiminnan keskiöön.
- 3 Luodaan puitteet pitkäaikaiselle ja johdonmukaiselle demokratian kehittämiseksi.
- 4 Luottamus yhteiskunnan eri toimijoiden välillä vahvistuu.

Demokratiaohjelma 2025: yksityiskohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet

Osallisuus ja uudenlainen vuorovaikutus

Tavoite: Osallisuus ja demokratia ovat toimintatapana julkishallinnon toiminnan keskiössä

Toimenpiteet: Tuodaan demokratia ja osallisuus julkisen hallinnon strategiaan, tehostetaan vuorovaikutusta ja edistetään osallistumismahdollisuuksia

Edustuksellinen demokratia

Varmistetaan turvalliset, oikeudenmukaiset ja luotettavat vaalit, jossa mahdollisimman moni käyttää äänioikeuttaan

- Selvitetään vaalilain ja vaalijärjestelmän uudistamistarpeita ●
- Valmistellaan vaalilain muutokset maakuntavaalien osalta ▲
- Valmistellaan puoluelain muutos ja perustetaan sähköinen puolerekisteri
- Arvioidaan vaalirahoituslain muutostarpeet ●
- Selvitetään ja kokeillaan uusia tapoja äänestysaktiivisuuden lisäämiseksi ●
- Toteutetaan toimenpiteitä vaalien turvallisuuden turvaamiseksi ja haitallisen vaalivaikuttamisen ehkäisemiseksi. ★

● Valmistellaan parlamentaarissa vaali-, puolue- ja kansalaisaloitetyöryhmässä

Suora ja osallistuva demokratia

Edistetään yhdenvertaista osallistumista vaalien välillä

- Selvitetään ja valmistellaan kansalaisaloitelakiin ja EU-kansalaisaloitelakiin liittyvät muutokset. ●
- Valmistellaan maakuntalain osallistumisoikeudet ja tuetaan niiden toimeenpanoa. ▲
- Helpotetaan kunnallisten ja maakunnallisten kansanäänestysten järjestämistä. ▲
- Tuetaan demokratiainnovaatioiden ja uusien osallistumuotojen kokeiluja sekä niiden käytön laajentamista. ★

▲ Valmistellaan sote-uudistuksen yhteydessä

Hallinnon avoimuus, kuuleminen ja kansalaisyhteiskunta

Kehitetään valmistelun avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä

- Valmistellaan sähköinen avoimuusrekisteri ■
- Kehitetään ja otetaan käyttöön uusia kuulemismenetelmiä ja kehitetään kuulemiseen liittyvät indikaattorit. ★
- Tehostetaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuorovaikutusta ja kehitetään verkkodemokratiapalveluja. ★
- Edistetään valmisteluun ja päätöksentekoon liittyvän tietopohjan saatavuutta ja ymmärrettävyyttä. ★
- Selvitetään mahdollisuuksia tukea kansalaisjärjestöjen varainhankintaa ja purkaa kansalaistoimintaa häiritsevää byrokratiaa. ★

★ Valmistellaan demokratiaohjelman koordinaatiotyöryhmässä

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja nuorten osallisuus

Turvataan riittävä osaaminen ja valmiudet yhdenvertaiselle osallistumiselle

- Tarkastellaan opetussuunnitelmia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta ja tuetaan niiden toimeenpanoa. ★
- Kehitetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta opettajan- koulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa. ★
- Lisätään viranomaisten tietoisuutta lasten ja nuorten osallistumisoikeuksista. ★
- Vahvistetaan nuorten yhdenvertaista osallisuutta ja hyviä väestösuhteita. ★
- Edistetään vapaaehtoistyössä tehdyntöypanoksen ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. ★

■ Valmistellaan parlamentaarissa avoimuusrekisterityöryhmässä

Toimenpiteet lasten ja nuorten demokratian ja osallisuuden toteutumiseksi

Lisätään lasten ja nuorten parissa toimivien viranomaisten tietoisuutta lasten ja nuorten yhdenvertaiseen osallistumiseen liittyvistä oikeuksista, velvollisuuksista ja menetelmistä.

- *CP4Europe / Lasten ja nuorten ääni Euroopassa* -hankkeessa (2021-2023) mm.
  - testataan ja kehitetään lasten ja nuorten kuulemismenetelmiä,
  - päivitetään säädösvalmistelun kuulemisopasta lasten ja nuorten kuulemiseen liittyvällä aineistolla,
  - tuotetaan koulutuskokonaisuus e-Oppivaan,
  - toteutetaan viranomaisille suunnattu haastekampanja lasten ja nuorten kuulemisesta.

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta (2014-2020)

Laaditaan ehdotus kansalaisaloitteen ja eurooppalaisen kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraajasta nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi.

- OM selvittää 06-10/2021 nuorten näkemyksiä osallisuudesta sekä kansalaisaloitteen ja eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajoista. Menetelminä mm. Nuortenideat.fi-kysely, digiraadit ja fokusoidut työpajat.
- Parlamentaarinen vaalityöryhmä käsittelee asiaa syksyllä 2021 ja antaa mietintönsä asiasta vuoden loppuun mennessä. Tämän jälkeen käynnistetään mahdollinen lainvalmistelu työryhmän esityksen pohjalta.

Toteutetaan valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa (VANUPO) linjatut toimenpiteet nuorille suunnattujen yhteiskunnallisen osallistumisen välineiden kehittämiseksi.

- OKM rahoittaa nuorten osallisuutta ja vaikuttamista edistävän valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen (OSKE) toimintaa vuosina 2020-2023. OSKE-toiminnan ohjausta tehdään yhteistyössä OM:n kanssa. OSKE:n tavoitteet:
  1. Edistää nuorten yhteiskunnallista osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia valtakunnallisesti, erityisesti ottaen huomioon muita heikommassa asemassa olevat nuoret.
  2. Uudistaa ja tehdä tunnetuksi digitaalisia välineitä nuorten vaikuttamisen väylinä.
  3. Kehittää ja tehdä tunnetuksi nuorten osallisuuden laatukriteereitä.
- OM:n Yhdessä-hankkeessa (2020–2022) tarkoitus on levittää yhdessä Helsingin kaupungin nuorisoasiain keskuksen ja Etnisten suhteiden neuvottelukunnan kanssa *Make some Noise* -malli valtakunnalliseksi. Nuorille järjestetään mentorointiohjelma ja heitä tuodaan yhteen päättäjien kanssa alueellisissa dialogiseminaareissa.
- Kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan kehittämään nuorisovaltuustotoimintaa ja nuorten vaikuttajaryhmien toimintaedellytyksiä ja -menetelmiä yhdessä nuorten kanssa.

Kehitetään ja otetaan käyttöön uusia kuulemismenetelmiä. Tehostetaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välistä vuorovaikutusta ja kehitetään verkkodemokratiapalveluja.

- Testataan ja kehitetään erilaisia nuorten kuulemisen menetelmiä valtioneuvostotason strategia-, kehittämis- tai säädösvalmisteluhankkeissa, erityisesti nuorten tulevaisuuden kannalta tärkeissä aiheissa.
  - OM pilotoi Tampereen yliopiston AllYouth-hankkeen kehittämää Digiraatia mm. rasismiin vastaisen ohjelman valmistelussa ja parlamentaarisen vaalityöryhmän työskentelyssä.
  - Otakantaa.fi-palveluun rakennetaan syksyn 2021 aikana erityisesti nuorille suunnattu osallistumisen kanava yhteistyössä mm. OKM:n, AllYouth-hankkeen ja järjestöjen kanssa.
  - Kehitetään toimintamalli tukemaan alle 18-vuotiaiden osallistumista yhteiskunnalliseen päätöksentekoon digiraatien avulla.

Järjestetään eri väestöryhmille ja viranomaisille suunnattuja keskustelutilaisuuksia, joiden tavoitteena on vuoropuhelun ja ymmärryksen lisääminen eri väestöryhmien välillä sekä osallistumisoikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien esille tuominen.

- OM järjesti vuonna 2020 yhteistyössä muiden ministeriöiden, Allianssi ry:n ja Erätauko-säätiön kanssa 12 Erätauko-dialogia
  - Osallistujina nuoria sekä paikallisia päättäjiä, opettajia jne.
  - Teemoina mm. julkisen hallinnon strategia, ilmasto- ja ympäristölainsäädäntö, osallisuus, demokratia ja ihmisoikeudet kouluissa ja opinnoissa.
- OM tekee arvion siitä, miten dialogiin perustuvaa mallia voitaisiin laajemmin hyödyntää julkisen hallinnon toiminnassa.

Tarkastellaan opetussuunnitelmia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta ja tuetaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa. Kehitetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta opettajankoulutuksessa sekä opettajien täydennyskoulutuksessa.

- Helsingin yliopiston, OM:n ja Ihmisoikeuskeskuksen yhteistyöhankeessa on kehitetty demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa vuosina 2018-2021.
- OKM on asettanut yhteistyössä OM:n kanssa demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen (DIOK) ohjausryhmän toimikaudeksi 2020-2023.
- OM ja OKM käynnistivät maaliskuussa 2021 viestintä- ja koulutuskampanjan, jolla kootaan ja levitetään valtakunnallisesti tietoa demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hankkeista, järjestöyhteistyöstä ja hyvistä käytännöistä. Kampanjan toteuttaa Nuorisotutkimusseura ry.
- Syksyllä 2022 on tarkoitus käynnistää pilottihankekokonaisuus, jonka tavoitteena on testata ja kehittää erilaisia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen malleja kouluissa.

Kansallinen demokratiaohjelma 2025
oikeusministeriön verkkosivuilla:

<https://oikeusministerio.fi/demokratiaohjelma-2025>

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET